

Juhani Päivänen

Metsänkasvatuskelpoisuus ojitusalueilla

Ojitusalueilla on yleensä jouduttu soveltamaan kivennäismaiden metsiä varten tehtyjä suosituksia, jotka Tapio on julkaissut nimellä ”Hyvän metsänhoidon suositukset” kahtena eri ajankohtana; viimeksi vuonna 2006. Ojitusaluemetsissä nuorten kasvatusmetsien osuus pinta-alasta on huomattavan suuri kivennäismaiden metsiin verrattuna. Vähitellen myös uudistuskypsien metsien osuus on ojitusalueilla kasvamassa. Metsänhoidollisiin hoitotapoihin liittyy yleensä myös kunnostusojitustarve. Miten eri toiminnot nivotaan yhteen? Millä kriteereillä valitaan pysyvästi metsänkasvatukseen soveltuvat kohteet ojitusalueilla? Joudutaanko jatkossa tyytymään osalla ojitusalueita ennako-odotuksia pienempään puuntuotokseen?

Uudet suositukset

Näihin kysymyksiin pyritään antamaan vastauksia Tapion uudessa julkaisussa ”Hyvän metsänhoidon suositukset turvemaille”. Miten onnistuneina ohjeita on pidettävä ja voisiko niitä edelleen parantaa?

Suosituksot tukeutuvat metsäntutkijoiden koostamaan laajaan taustaraporttiin ”Turvemaiden metsien käsittely ja hoito” (Ahtikoski ym. 2007), jonka olisi toivonut löytyvän julkaisun kirjallisuusluettelosta tarkkoine verkkojulkaisutietoineen. Nyt se mainitaan vain alkusanoissa ja sen löytämiseen tarvittava verkkopalvelulinkki on osin virheellinen ja puutteellinen.

”Hyvän metsänhoidon suositukset turvemaille” on bibliografisesti hiukan hankala: nimiölehdellä

Hyvän metsänhoidon suositukset turvemaille. Kirj. Matti Ruotsalainen. Julkaisija: Metsätalouden kehittämiskeskus Tapio. Kustantaja: Metsäkustannus Oy, Helsinki 2007. 50 s. ISBN 978-952-5694-16-1

on vain julkaisun nimi ja kustantaja. Nimiölehden kääntöpuolella ja alkusanoissa mainitaan julkaisun kirjoittajaksi Matti Ruotsalainen, joka ilmeisesti on toiminut suositusprojektin sihteerinä. Vastaako sisällöstä Metsätalouden kehittämiskeskus Tapio vai Matti Ruotsalainen? Laaja tutkijajoukko vastaa selkeästi taustaraporttiin koostetuista tiedoista.

Turvemaa vai ojitusaluemetsä?

Julkaisun luvussa 1.1 rajataan termi ”turvemaa” käsitteellisesti koskemaan vain ojitettuja soita vastaakohtana kivennäismaille. Rajaus ja määritelmä ei ole ongelmaton. Jo samassa tietoiikkunassa (s. 7) rajausta on jouduttu laajentamaan myös ojittamattomille soille, mikäli nämä ovat pienialaisia, hakuin käsiteltyjä korpia. Määritelmän epätarkoituksenmukaisuutta korostaa se, että esim. valtakunnan metsien inventointeihin pohjautuvissa metsävaratiedoissa käytäntö on toinen: metsätalousmaa jaetaan kankaisiin ja soihin; suot voivat olla joko ojittamattomia tai ojitettuja.

Pahiten käsitteet menevät sekaisin tietoiikkunassa (s. 9), jossa kuvataan turvemailta tavattavat erityisen tärkeät elinympäristöt (Metsälaki 1093/1996, 10 §) ja muut tärkeät elinympäristöt eli vapaaehtoisesti huomioonotettavat ”suosituskohdeet”. Tietoiikkunan tarkoittamat kohdeethan ovat nimenomaan ojittamattomilla kasvupaikoilla!

Käsiteltäessä suokasvupaikkoja luvussa 1.3 termi ”turvemaa” tarkoittaa taas maaperän koostumista orgaanisesta aineksestä vastakohtana kivennäismaalle – riippumatta siitä onko suo ojittamaton vai ojitettu. Jo nämä esimerkit osoittavat, miten hankala on pyrkiä luomaan uusia käsitesisältöjä käytössä jo vakiintuneille termeille. Olisiko sittenkin ollut parempi tehdä metsänhoitosuositukset suometsille tai ojitusaluemetsille?

Ojitusaluemetsiin kuuluu myös kasvupaikkoja, jotka ovat olleet ojitettaessa ohutturpeisia soita, mutta joista ohut turvekerros on ojituksen seurauksena hävinnyt. Nämä kasvupaikat ovat edelleenkin vaarassa vettyä, joten kasvupaikkojen erityispiirteet joudutaan ottamaan huomioon.

Ensiojitus käynnistää kasvatusajan

Julkaisussa on vältetty – aivan oikein – käyttämästä ennestään ojittamattoman alueen ojittamisesta termiä ”uudisojitus”. Se on korvattu ilmaisulla ”ensikertainen ojitus”. Harkinnan arvoista olisi saattanut olla mennä tätäkin lyhyempään, mutta käsitesisältöä hyvin kuvaavaan termiin ”ensiojitus”.

Suomessa pääosa metsäojituksesta on tehty soilla, jotka jo ojittamattominakin ovat olleet puustoisia.

Soiden eri-ikäisrakenteisille puustoille kiertoaika-käsite soveltuu huonosti. Julkaisussa tämä ongelma on ratkaistu näppärästi: kangasmailla käytetty kiertoaika on korvattu termillä ”kasvatusaika”, jolla ymmärretään ensiojituksesta päätehakkuuseen kuluva aikaa.

Metsänkasvatuskelpoisuus

Ojitusaluemetsissä on keskeistä huolehtia sekä maapohjan kuivatustilasta että kuivatuksella aikaansaadun puuston oikea-aikaisesta käsittelystä. Luvussa 2.2 olisi saattanut olla tarkoituksenmukaista erottaa selkeästi omaksi alaluvukseksi maapohjan kunnostusojitustarve, jota heijastelee ojien kunto, pintakasvillisuus sekä puuston elinvoimaisuus ja kasvu. Vaikka nämä tekijät osoittaisivatkin tarvetta olevan, kunnostukseen voidaan ryhtyä vain, mikäli toimenpiteet ovat taloudellisesti kannattavia. Liikaveden poisjohtaminen ei ole itsetarkoitus. Tavoitteena on kasvattaa ojitusalueella puuta.

Tavoitteen täyttymistä tarkastellaan alaluvuissa ”Kunnostusojituskelpoisuus” ja ”Jatkoinvestointikelpoisuus”. Olen ymmärtänyt, että ohjeiston tämä osa pohjautuu tutkijaryhmän taustaraportissaan tuottamaan tietoon.

Kun sekä kunnostusojitustarve että kunnostus- ja hoitotoimenpiteiden kannattavuus (korkotuotto vähintään 2 %) on otettu huomioon, on päädytty tietoiikkunaan ”Toimenpidekelpoisuus” (s. 16). Siinä ojitusaluemetsien taloudellinen metsänkasvatuskelpoisuus jaetaan neljään luokkaan. Luokkien nimityksiä ja luokkien käsitesisällön kuvauksia ei voi kaikin osin pitää onnistuneina. Asiaa voisi selkiyttää luokkarajoja muuttamatta esimerkiksi ohessa esiteltävällä tavalla (Taulukko 1).

Nimitys ”jatkoinvestointikelvoton” sopii huonosti kuvaamaan yksinomaan luokkaa 3, koska ensiojituksen jälkeen tehtävä kunnostusojitus (sallittu toimenpide luokissa 1 ja 2) on jo jatkoinvestointi tarkasteltavaan metsikkökuvioon. Näyttää siltä, että metsälain määräykset uuden puuston aikaansaamisesta (8 §) ovat olleet esteenä kirjoittaa luokan 3 nimitys sisältöä paremmin kuvaavalla tavalla.

Suometsissä on siirrytty uuteen aikakauteen. Ojitattomia soita ei enää ojitetä. Ojitusaluemetsissä joudutaan tekemään selkeitä ratkaisuja: Osa on

Taulukko I. Metsänkasvatuskelpoisuus ojitusalueilla, kun metsänkasvatuksen vaatimat investoinnit otetaan huomioon.

Hyvän metsänhoidon suositukset turvemaille,
Tapio

Ehdotus luokkien nimitysten ja käsitteistöjen selkiyttämiseksi,
Juhani Päivänen

TOIMENPIDEKELPOISUUS

1. METSÄNKASVATUKSELPOINEN METSIKKÖ

Metsänkasvatus on kannattavaa nyt ja jatkossa, metsänkasvatuksen tuottoa voidaan parantaa erilaisilla investoinneilla.

2. KUNNOSTUSOJITUKSELPOINEN METSIKKÖ

Kunnostusojitusinvestointi nykyisen puusukupolven kasvattamiseen korjuukypsäksi puustoksi on taloudellisesti tarkoituksenmukainen. Kunnostusojituskeltoton ei täytä edellä mainittua kriteeriä.

3. JATKOINVESTOINTIKELVOTON METSIKKÖ

Investoinnit uuden sukupolven kasvattamiseen kasvupaikalla eivät ole taloudellisesti tarkoituksenmukaisia, nykyisen puusukupolven kasvattaminen korjuukypsäksi voi kuitenkin olla taloudellisesti tarkoituksenmukaista.

4. EI METSÄNKASVATUKSELPOINEN METSIKKÖ

Ei tuota korjuukelpoista puusatoa.

METSÄNKASVATUKSELPOISUUS

1. PYSYVÄSTI METSÄNKASVATUKSELPOINEN

Metsänkasvatus on kannattavaa nyt ja seuraavan puusukupolven ajan, vaikka kuivatustilasta mahdollisesti joudutaisiinkin pitämään huolta toistuvien kunnostusojitusten.

2. KUNNOSTUSOJITUKSELPOINEN

Kunnostusojitus tarkoituksenmukaista, jotta nykypuusto voidaan kasvattaa korjuukypsäksi. (Seuraavan puusukupolven kasvattaminen ei välttämättä enää ole kannattavaa.)

3. UUDISTAMISKELVOTON

Kasvualustan ravinteisuus ja/tai alueen lämpösumma niin alhainen, että metsänkasvatusta ei kannata jatkaa enää päätehakkuun jälkeen. Nykypuuston kasvatusta voidaan jatkaa, vaikka kuivatustilan heikkeneminen hidastaakin metsikön kasvua ja kehitystä.

4. YLLÄPITOKELVOTON (= METSÄNKASVATUKSELVOTON)

Kasvupaikka ei tuota korjattavaa puustoa, koska kasvupaikan ravinteisuus ja/tai alueen lämpösumma liian alhainen. (Ojitus on aikoinaan ollut selkeä virheinvestointi.)

ehdottomasti tarkoituksenmukaista pitää edelleen metsänkasvupaikkana (luokka 1), osalla joudutaan metsänkasvatuksesta luopumaan välittömästi (luokka 4), osalla voidaan tehdä kunnostusojitus ennen kasvatusajan päättymistä (luokka 2), osalla tulee tyytyä vaatimattomaan, jopa alenevaan kasvunsaamaan ja hyväksyä maapohjan vähittäinen vettyminen ennen kasvatusajan päättymistä ja puunkasvatuksesta luopumista (luokka 3).

Metsälain muutostarpeita

Näyttää ilmeiseltä, että voimassa oleva metsälaki ei tunnista metsänkasvatukseen liittyviä erityispiirteitä suoekosysteemeissä, joita ihminen on toimillaan, esimerkiksi ojittamalla ”häirinnyt”.

Metsäojitus ei ole aina – edes teknisesti oikein ja kulloistenkin ohjeiden mukaan toimittaessa – joh-

tanut toivottuun tulokseen. Tarvittavien sijoitusten osoittautuessa metsikkökuviolla epätaloudelliseksi ojituksella aikaansaatu vähäinen puusato tulee voida ottaa talteen, vaikka metsikköä ei uudistettaisikaan. Mikäli syynä on kasvupaikan niukkaravinteisuus tai liian pohjoinen sijainti, metsänkasvatuksesta tulee voida luopua ilman sanktioita!

Puunkorjuun jälkeen nämä metsänkasvatukseen soveltumattomat alueet saavat pääsääntöisesti jäädä palautumaan takaisin turvetta kerryttäviksi suoekosysteemeiksi. Mikäli tämä ratkaisumalli on ristiriidassa metsälain kanssa, lakia on muutettava. Luonnon asettamia rajoitteita ei ole tarkoituksenmukaista yrittää rikkoa epätaloudellisin keinoin.

Kriteerien tulee olla selkeitä. Metsänuudistamisvelvoitteesta ei tule tietenkään luopua kepein perustein. On kuitenkin kohtuutonta vaatia toimittavan nykyisen lain (8 §, 4. mom.) mukaan, joka mahdollistaa metsänkasvatuksesta luopumisen (metsäkes-

kuksen päätöksellä) vasta sen jälkeen, kun ”päättä on lyöty toistuvasti seinään”. Jos ja kun metsälakia uudistetaan, myös sen 10 § kaippaa korjauksia vesiperäisten maiden erityisen tärkeiden elinympäristöjen kriteerien kohdalla.

Kirjallisuus

Hyvän metsänhoidon suositukset. Metsätalouden kehittämisskeskus Tapio 2006. 100 s. ISBN 978-952-5118-84-1.

Ahtikoski, A., Hökkä, H., Joensuu, S., Kojola, S., Kuusela, M., Moilanen, M., Penttilä, T., Ruotsalainen, M. & Saarninen, M. 2007. Turvemaiden metsien käsittely- ja hoito. Laskelmia ja tutkimustietoa taustamateriaaliksi turvemaiden metsänhoitosuositusten kehittämistä varten. http://www.metsavastaa.net/turvemaiden_hoito. Päivitetty 21.02.08.

■ Prof. emer. Juhani Päivänen
Sähköposti juhani.paivanen@netsonic.fi